

Institutul pentru
Dezvoltare și
Inițiativă Sociale
"Viitorul"

Leonid Litra

INTEGRAREA EUROPEANĂ A MOLDOVEI – MAI ESTE UN CONSENS NAȚIONAL?

TEMA
URMĂTOAREI
EDIȚII:

Politica externă a
statelor mici

Context

Recent, Vladimir Putin a dezvăluit planurile sale geopolitice pentru viitor. Acestea erau cumva resimțite și în discursurile lui anterioare dar nu reprezentau o constantă. Or, acum însă intențiile sunt clar declarate. Mai mult ca atît, a crescut și "apetitul" geopolitic al Rusiei. Dacă anterior se vorbea despre Uniunea Vamală Rusia-Belarus-Kazakhstan și posibil Ucraina (dacă se reușește includerea ei), acum se mai adaugă și alte țări din Asia centrală, mergînd spre crearea Uniunii Euroasiatice.

În Republica Moldova, ideea nu a trecut neobservată. Ba, mai mult, a fost preluată și imediat îmbrățișată de Partidul Comuniștilor în persoana lui Vladimir Voronin care sprijină public aderarea Republicii Moldova la Uniunea Euroasiatică. Lucrurile n-ar părea atît de grave dacă PCRM n-ar fi cel mai mare partid din Moldova, care are un potențial mare de promovare a unor idei. Voronin a explicat că susținerea Uniunii Euroasiatice are la bază realizarea intereselor Republicii Moldova, și anume rezolvarea conflictului transnistrean și ieftinirea prețurilor la resursele energetice. La modul practic, acest lucru înseamnă renunțarea la integrarea europeană. Cît este de real să schimbăm proiecția Chișinăului de la Uniunea Europeană spre Uniunea Euroasiatică și care ar fi beneficiile?

Buletinul de Politică Externă al Moldovei reprezintă o serie de analize scurte, scrise de experți locali și străini, dedicate celor mai importante subiecte de politică externă, dezvoltărilor majore din Marea Neagră, cooperarea cu organizațiile internaționale și a activităților de menținere a păcii din regiune. Buletinul are scopul să creeze o platformă comună pentru discuții între experți, comentatori, oficiali și diplomați care sunt interesați de perspectivele de integrare europeană a Moldovei. Buletinul mai tinde să ofere diplomaților și analiștilor moldoveni o tribună veritabilă pentru dezbaterile celor mai controversate puncte de vedere care ar putea ajuta Moldova să-și găsească mai ușor calea spre UE.

Moldova între două Uniuni sau în două Uniuni

Reorientarea Moldovei spre Uniunea Euroasiatică ar presupune renunțarea la integrarea europeană, deoarece acestea două nu pot fi combinate. Motivele sunt în primul rând economice și sunt bine cunoscute. O eventuală aderare, cel puțin în opinia viceministrului de externe Andrei Popov, ar schimba radical politica tarifară, având în vedere că statele care formează Uniunea Vamală nu sunt membre ale OMC și, odată cu intrarea ei în Uniune, va fi necesar ca Moldova să accepte automat tarifele vamale comune. Este greu de evaluat care vor fi beneficiile unei astfel de aderări; cert este însă că aderarea Moldovei la Uniunea Vamală va însemna ieșirea din OMC. În fond, dacă se va merge pe un astfel de scenariu, atunci OMC nu mai contează atât de mult, pentru că oricum Uniunea Euroasiatică va negocia un regim tarifar cu restul lumii. Mai mult ca atât, zona de liber schimb aprofundată și cuprinzătoare cu UE spre care se îndreaptă Moldova nu este nici atât compatibilă cu construcția Rusiei.

Din punct de vedere politic, această propunere este la fel de controversată. Susținătorii proiectului rusesc cred că Moldova se va integra în Uniunea Euroasiatică și va primi în continuare asistență de la UE, mizând pe “politica celor două scaune”, scenariu în care Chișinăul este comod așezat pe cele două scaune și beneficiază din ambele părți. În realitate, Moldova nu va fi așezată pe nici unul din cele două scaune. O teză, de fapt, susținută și de importanți gânditori de la curtea Kremlinului, care afirmă că chiar în acest moment Moldova nu are nici un loc, UE fiind prea mult preocupată de criză, iar Rusia neacceptând statele neloiale.

În tot acest context, nu trebuie să uităm că Uniunea Europeană este o realitate construită în timp și care în pofida dificultăților este o structură funcțională, iar Uniunea Euroasiatică este un proiect care nu a demonstrat că este viabil deocamdată. Mai mult ca atât, observând felul în care funcționează actuala Uniune vamală, în special relația Rusia-Belarus, putem afirma că descrierea lui Putin despre viitoarea Uniune bazată pe “modelul UE... și pe valorile comune ale libertății, democrației și a economiei de piață” pare foarte butaforică, având în vedere libertatea, democrația și economia de piață din Rusia de azi.

În cele din urmă, nu este clar cum se va alătura Moldova dacă Ucraina nu aderă, cea din urmă a reconfirmat că integrarea în UE rămâne prioritatea politici externe și va semna pînă la sfîrșitul acestui an acordul de liber schimb aprofundat și cuprinzător cu UE. Realitate care se poate schimba după condamnarea lui Iulia Timosenko, având în vedere nemulțumirea liderilor din UE față de acest proces, care este considerat politic și care probabil va pune în dificultate relația UE-Ucraina.

Mai mult ca atât, trendul creșterii economice este unul puțin mai mare în statele viitoarei Uniunii Euroasiatice decît în statele UE. Totuși, volatilitatea Uniunii Euroasiatice este extrem de mare, avînd în vedere faptul că Rusia își formează mai mult din jumătate de buget pe vînzarea resurselor energetice, iar prețurile variază uneori foarte mult.

Ideea națională a Moldovei – integrarea europeană?

Chiar dacă au existat speculații asupra caracterului electoral al „îmbrățîșării” Uniunii Euroasiatice, afirmațiile lui Voronin par a fi foarte sincere dar și neașteptate pe de o parte, dar și

logice pe de altă parte. Neașteptate pentru că PCRM a fost la guvernare opt ani, timp în care a avut toată posibilitatea, chiar și majoritate constituțională, să adere la diferite proiecte geopolitice regionale. Totuși, după câțiva ani de retorică pro-estică fără rezultate considerabile, PCRM s-a reorientat către UE. În același timp, este un pas logic al PCRM, avînd în vedere faptul că ideea europeană este cu succes exploatată de AIE, și în special PLDM, care lasă PCRM fără prea multe opțiuni pan-europene. Mai mult ca atît, asistăm la erodarea ideii de integrare europeană, iar rezultatul iminent al acestei erodări este colapsul consensului național, poate singurul consens care unea cele două tabere politice. Slăbirea pulsului integrării europene se observă și în sondaje, iar acest proces are loc, cel mai probabil, pe fundalul mai multor promisiuni din partea UE, cum ar fi libera circulație, care încă se află în proces de obținere, dar și pe fundalul euroscepticismului PCRM față de ideea europeană. Promisiunile Uniunii Europene nu vin automat, cu excepția unor ajutoare financiare. Însă, nici beneficiile din Uniunea Euroasiatică nu vor veni automat, totul are un preț. Mai mult ca atît, pare cel puțin neresos faptul că liderul comunist promite lucruri pe care nu le are și pe care viitoarea Uniune Euroasiatică nu le-a promis. În cele din urmă, judecînd după experiența din trecut, nu putem afirma că aderarea la Uniunea Euroasiatică ne va rezolva problemele. Perioada în care Moldova a avut un mesaj foarte loial față de Rusia (2001-2003/4) nu a putut genera decît Planul Kozak de reglementare a conflictului transnistean, care era în defavoarea Republicii Moldova. Cît privește prețurile pentru energie, ele au crescut mereu, indiferent de proiecția politică.

PCRM s-a poziționat clar iar partidele din AIE trebuie să reacționeze la fel de prompt. AIE trebuie să susțină în continuare ideea europeană, în primul rînd din cauza că ele au cîștigat alegerile pe ideea europeană, dar și pentru faptul că în dificultățile economice grave în care se afla Moldova în momentul în care a venit AIE la guvernare, anume UE a fost cea care a sprijinit financiar Chișinăul.

Concluzii

Uniunea Euroasiatică pare o alternativă falsă, chiar dacă sună ademenitor pe alocuri. Indiferent de faptul dacă se va insista sau nu în viitor asupra aderării la construcția euroasiatică a Moscovei, ideea europeană pierde teren în rîndul cetățenilor pe fundalul lipsei unor beneficii concrete și motivație pentru fiecare persoană. Riscurile pe care le comportă erodarea ideii europene sunt legate în special de un confort psihologic care lipsește unui stat în condițiile absenței unui idei naționale, așa cum este integrarea europeană.

Pentru a păstra optimismul cetățenilor, dar și pentru ași onora obligațiunile față de ei, partidele din Alianță, care au cîștigat alegerile pe ideea europeană, trebuie să apere aspirațiile europene ale Moldovei și promoveze ideea integrării europene în continuare, dar și să accelereze unele reforme, în special cele legate de justiție, pentru a putea beneficia cît mai curînd de promisiunile UE.

Această publicație a fost elaborată de IDIS „Viitorul” cu sprijinul financiar al Fundației Soros – Moldova și al the National Endowment for Democracy. Opiniile exprimate în această publicație reflectă poziția autorilor/autorului și nu reprezintă în mod neapărat punctul de vedere al instituțiilor finanțatoare.